

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 29 -

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Julemessen.

Oppskr. av: Svein Møhlen.

(adresse): Soknedal 20.

Fylke: Sør-Trøndelag.

Herad: Bødalen og Soknedal.

Bygdelag: Her gjeld svare for alle
grender i dei her to nemnde
bygdene.

Gard:

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1) I Bødalen og Soknedal - og truleg i heile Gjøuldaalsfjæret - veit eg ikkje av at julemessen vart nemnd for det vart skikk å skipa til julefrefestar for barn, d. v. s. ikring åra 1905-1906 - Berre nokre få år seinare tok godtemplarljoser, avhaldslag og ungdomslag opp skikken med julefrefestar og. Og då først vart julemessen kjend her.
- 2) Han hadde til oppgåve å etla ut julepakker. I førstninga var det berre noko smått raskt som t. d. drops og maskjipsaukjetts han etla ut. Dette vart gjort på denne måten at sokkerlyet vart putta i små papperkorgar som vart brukke til pynt i julefreet. Han (det var helst ein gutt som skulle agera nisse) skulle i "embets medfjes" ha bind for ånge dette laut so vera for å sikra seg at han ikkje gjorde nokon skildnad med gaveutdelinga. Korgene - og seinare pakker med med apelsiner, epler og ymist godt i - vart samla i häng attmed foten av julefreet.

tingane varf då stelde opp i rad og rekkje for å gå fram til nissen og ta innof gåvene etterkvart som han heldt dei fram.

Desse „julepremissane“ skulle vera heller små, så det var mykje godt tingar som fekk dette oppdraget. Litt seinare i tida - for omlag ein 25-30 år sidan - vart skikken utvida til å gjelda all julegaveut-

3) elling, Han som etter antale i millon fallet i grunda skulle vera nisse henta då pakkene på ein på førehand antald samlingestad. Og då er det skynleg at dei laut ha halvaksne ungdomar til å overta nisserolla. Nissen var då av den grunne ikkje alltid so litte som ynkjelig kunne vere.

Men nisse var det då likevel, ikkje nokon høg og staseleg julemann.

4) Sams for alle nissane var kleledrakta, ho skulle likna mest mogelig på drakta åt „julekortnissane“. Rantiva og det lange, kvite skjegg måtte iallfall vera etter det tradisjonelle julekort-nissemønstret. Fakte og bukse kunne det elles verta so ymist med.

Nissen kom i regelne frå ein juteil (jatre), (eit eller anna lokalt kjend fjell - da helst det villaste i trakta.)

5) Mykje godt kjøper ein masker.

6) Budd heiter det julegeit, ikkje - teike,

7) Julegeita kom ikkje med gåver, det og nissane. Dei brukte ho til å skreme tingane med for å få dei til å halda seg innandørs julekveldene (no er julegeita avtilen) No lokkar dei ungdom med nisse.

teike i Bokstave

3

9) Det svier mig som i sin drømtid igjenom
minnet at bestemor (f. i 1825) fortalte
om noko slikt som det er spurd
om her, men noko vissst veit eg ikkje.

Årsak at eg har gløymt å setja
spørsmål 8 på rette plassen i rekkeja.
Her kjem svaret:

Den nye julevisen er etter alt
eg har høyrd og råygd universal =
ervingen at den gamle julevisen -
(grautvisen)